

Normalność w warunkach niepewności.

Perspektywa prakseologiczna w badaniach (re)produkcji 'normalnego' życia miejskiego.

„Chcę po prostu, żeby życie wróciło do normalności” - powtarzali ludzie na początku 2021 roku. „Odbudować, ale lepiej” oświadczali eksperci i światowi liderzy, traktując pandemię Covid-19 jako szansę tyleż na pobudzenie gospodarki, ile nadanie jej zrównoważonego charakteru w obliczu pogłębiającego się kryzysu ekologicznego. Wyniki ankiet World Economic Forum-Ipsos z początku tego roku pokazują jednak, że 54% mieszkańców naszego globu spodziewa się, że ‘normalność’ sprzed pandemii powróci w czasie najbliższych 12 miesięcy, 6% sądzi, że tak się już stało, zaś 8% nie spodziewa się, żeby kiedykolwiek do tego doszło. Sytuacja w Polsce wygląda podobnie, gdyż 46% respondentów ma nadzieję, że ‘normalne’ życie powróci w czasie najbliższych 12 miesięcy, 10% żyje w przekonaniu, że ‘normalność’ powróciła, zaś kolejne 10% uważa, że to się nigdy nie stanie.

Duże miasta to miejsca, w których pandemia doprowadziła do największych zastoju w ‘normalnym’ biegu spraw. Globalna urbanizacja sprawia ponadto, że odgrywają one istotną rolę w osiągnięciu zrównoważonego rozwoju. Lockdown zaś uniemożliwił lub poważnie ograniczył rutynowe czynności oraz podważył powszechnie obowiązujące zasady, rytmy i geografie miejskiego życia. Oglądaliśmy więc *miasta pozbawione miejskiego życia*, w których zamarła mobilność mieszkańców, opustoszały tętniące życiem publiczne place, zamknięte zostały lub przeszły w sferę działań online instytucje i organizacje społeczne. Teraz rozpoczyna się następny etap pod hasłem „powrotu do normalności”. Czym jednak jest ta ‘normalność’ w przypadku dużych miast? Czy to wezwanie do reprodukcji praktyk życiowych? Jeśli nie, to jak przyszłość miast może wyglądać? Jakie rysują się horyzonty lokalnych zmian (jaka może/powinna/musi być miejska normalność), wytwarzanych i wcielanych w codziennym życiu? Przyjmując jako punkt wyjścia ontologie społecznej (potencjalnej) sprawczości, zakładamy, że każda zmiana społeczna to efekt interakcji między codziennymi rutynami i ich kulturalnymi i politycznymi wykładnikami. Istnieje rodzaj zakładanej oczywistości codziennych działań (jak poruszamy się po mieście, co robimy w sąsiedztwie, gdzie pozwalamy chodzić dzieciom bez opieki, jak spędzamy wolny czas, itd.), choć wynika ona z materialnych i symbolicznych zasobów, z których korzystamy, uzupełniając je znajdującymi się pod ręką skryptami przeszłych, aktualnych i przyszłych czynności, (re)produkowanymi w formie kulturowych reprezentacji (literatura, projekty artystyczne, sztuki użytkowe, utwory i formaty massmedialne, filmy, itd.) i dyskursów naukowych. Współtworzą one nasze pragnienia, motywacje i wyobrażenia o możliwościach i ograniczeniach. Programy polityczne wskazują cele i wartości, sięgając po przedstawienia przeszłości, aktualności i przyszłości oraz określając ich prawne i infrastrukturalne uwarunkowania. Ale ludzie postępują tak, jak sami zdecydują, kierowani przyzwyczajeniami czy pragnieniami i motywacjami, czy też starają się osiągnąć swoje cele innymi sposobami. Kolejne obostrzenia najlepiej pokazały znaczenie codziennej rutyny, kiedy zawodziły praktyki ‘normalnego’ życia, zarazem dowodząc ludzkiej kreatywności.

W tym projekcie stawiamy trzy istotne pytania: 1) jak w obliczu doświadczeń czasu epidemii i możliwych ograniczeń, miejskie wspólnoty wyobrażają sobie ‘normalne’ życie? 2) jak polityczne i kulturowe przedstawienia przeszłości, tu i teraz oraz przyszłości kształtują możliwe scenariusze miejskiego życia? 3) a jak scenariusze przyszłości wyłaniają się w bieżącym życiu miejskim?

Żeby odpowiedzieć na te pytania, zweryfikujemy podziały między dyscyplinami, łącząc teorie i pojęcia z nauk społecznych (socjologia, ekonomia, geografia) i studiów kulturowych (antropologia, performatyka, języki i literatury) w porównawczych badaniach trzech miast, które przedstawiają trzy odmienne typy miejskości sprzed pandemii. Poddamy analizie takie wybrane praktyki, jak spędzanie wolnego czasu, troszczenie się o sprawy sąsiedztwa, zaangażowanie na rzecz społeczności czy mobilność, a także zasady ich zmian, jeśli do takich doszło. Przeprowadzimy systematyczny przegląd badań i prac na temat życia miejskiego po pandemii, etnograficzne badania terenowe, analizy użytecznych scenariuszy przeszłości i obrazów przyszłości w lokalnych programach politycznych, sztuce, instytucjach kultury i mediach (także w mediach społecznościowych, podejmujących tematy lokalne). W każdym mieście zrealizujemy ponadto interwencje w nurcie spekulatywnego dizajnu, żeby zaobserwować spontaniczne scenariusze, wyłaniające się w procesie kwestionowania ‘normalnych’ praktyk miejskich.

Projekt powinien przynieść następujące efekty: 1) pogłębione analizy i interpretację post-pandemicznych zmian w polskich miastach poprzez pryzmat codziennych praktyk miejskich oraz ich politycznych i kulturalnych wykładni, 2) ustalenia na temat etycznych aspektów „powrotu do normalności” w życiu miejskim, poczynione w toku prowadzonych badań, 3) nowe teoretyczne i metodologiczne narzędzia, sprawdzające się w nakierowanych na praktykę transwersalnych badaniach miejskich transformacji. Przyjmą one postać artykułów naukowych i cyklu webinarów, a także serii podcastów dla zainteresowanych tą problematyką niespecjalistów.